

Dr. Roman Globokar

Zasebne šole za skupno dobro

Šolstvo je skupno dobro, za katerega je sicer odgovorna država, vendar so v demokratični in pluralni družbi na tem področju dobrodošli vsi, ki želijo po svojih najboljših močeh in strokovnih znanjih prispevati k vzgoji in izobraževanju, če le spoštujejo merila, ki jih za to področje postavlja ministrstvo, ki je pristojno za izobraževanje. Bistveno je, da se spodbuja in omogoča kakovostno vzgojo in izobrazbo vsem državljanom, in sicer ne glede na to, ali se izvaja v javni ali v zasebni šoli. Vse, kar se vloži v zasebno šolstvo, se vloži v skupno dobro naše države.

Od leta 1991 imamo v Sloveniji zopet možnost svobodne iniciative tudi na področju šolstva. To je velika demokratična pridobitev. Od takrat so zasebne šole vseskozi dejaven in konstruktiven partner pri razvoju na pedagoškem področju. Učitelji zasebnih šol vsestransko sodelujejo na različnih področjih slovenskega šolstva, so člani predmetnih in maturitetnih skupin na državni ravni. Zasebne šole izvajajo javno službo in so del skupne šolske mreže in nikakor ne ustvarjajo paralelnega oz. konkurenčnega šolstva. Učitelji zasebnih šol sodelujejo s fakultetami pri vzgoji novega pedagoškega kadra v Sloveniji: v OŠ Alojzija Šuštarja je v tem šolskem letu bilo že 30 študentov na praksi, podobno število študentov je vsako leto tudi na Škofijski klasični gimnaziji. Do sedaj nikogar nismo zavrnili. V praksi obstaja resnično odločno sodelovanje med javnimi in zasebnimi šolami. Naj povem, da sta v času mojega direktorovanja v Zavodu sv. Stanislava v naših prostorih gostovali dve javni osnovni šoli: Franc Rozman Stane iz Šentvida in Vide Pregarc iz centra Ljubljane. Nikakor si **ne želimo ostrejšega ločevanja med javnim iz zasebnim šolstvom** v prihodnje.

V literaturi tudi ni povsem jasna meja med javnim in zasebnim šolstvom. Delitev na javno in zasebno se izvaja glede na ustanovitelja, glede na upravljanje šole, glede na vire financiranja, glede na to, kdo nadzira delo šole. V praksi obstaja preplet med javnim in zasebnim, saj imajo v glavnem tudi zasebne šole javni značaj in se sofinancirajo iz javnih sredstev, prav tako pa tudi javne šole pogosto iščejo zasebna finančna sredstva. V Sloveniji je zasebna šola tista, katere ustanovitelj ni država oz. lokalna skupnost. Za sofinanciranje iz javnih sredstev mora izvajati javno veljavni program in je podvržena nadzoru s strani ministrstva. Podvržene so tudi nacionalnim preverjanjem znanja, ki potekajo v javnih šolah. Na ta način se preverja kakovost posredovanega znanja v zasebnih šolah.

Mednarodne primerjave kažejo zelo raznoliko sliko glede odnosa med javnim in zasebnim na šolskem področju. V nekaterih državah, npr. Nizozemska, Belgija, država v enaki meri financira javne in zasebne šole, v drugih državah, npr. Italija, zakon ne predvideva državnega financiranja zasebnih šol, del sredstev dobijo iz proračuna pokrajin. V večini evropskih držav pa so zasebne šole deležne izdatnega financiranja iz državnega proračuna, vendar je to od države do države, včasih tudi od regije do regije različno. Javno financiranje zasebnih šol preprečuje, da bi postale te šole okolje, v katerih bi se izobraževali le otroci iz bogatih družin. Državna podpora zasebnim šolam je torej ukrep, ki preprečuje družbeno razslojevanje. Na žalost se to dejstvo pri nas premalokrat sliši in se poudarja, da so zasebne šole šole za bogataše.

Dejstvo je, da je Slovenija po deležu zasebnega šolstva povsem na repu držav v Evropski uniji. Zasebnih osnovnih šol v Sloveniji je samo za vzorec. V 6 zasebnih osnovnih šol je manj kot 1 % slovenskih osnovnošolcev. Težko je najti realne razloge za govor o »ogrožanju« javnega šolstva. Tudi dodatnih 15 % sredstev s strani države za sofinanciranje javnoveljavnega programa v zasebnih osnovnih šolah ne bi sprožilo plazav ustanavljanja novih zasebnih osnovnih šol. Ustanovitelj zasebne šole mora še vedno pridobiti sredstva za

specifične dejavnosti svojega programa, za opremo, investicije in vzdrževanje. Rzsodba Ustavnega sodišča nikakor ne izenačuje javnega in zasebnega šolstva, ampak samo odpravlja diskriminacijo tistih državljanov, ki imajo otroke vpisane v zasebne osnovne šole, in morajo doplačevati za javnoveljavni program osnovne šole. V Sloveniji morajo vse zasebne osnovne šole poslovati neprofitno in ne smejo ustvarjati dobička, sicer bi izgubile financiranje iz javnih sredstev.

Vsak strah pred neoliberalnim pristopom in marketizacijo šolstva je vsaj na področju osnovnega šolstva in gimnazij povsem odveč. V javnosti se večkrat govori, kako zasebniki s šolami ustvarjamo dobiček, ki gre v naš žep. Po 7. členu ZOVFI lahko **osnovno šolo in gimnazijo ustanovi samo zavod**, ki pa z vzgojno-izobraževalno dejavnostjo, če se le-ta financira iz javnih sredstev, **ne sme ustvarjati dobička**. Iskreno vam povem, da smo v vseh dosedanjih letih ves denar, ki smo ga dobili iz različnih virov, porabili izključno za slovenske otroke in da se nihče od šestih zasebnih osnovnih šol v Sloveniji s to dejavnostjo ne ukvarja zato, da bi ustvarjali dobiček.

Za državo je zasebna šola **cenejša** od javne šole, saj zasebni šoli po zakonu ne pripadajo sredstva za opremo, vzdrževanje in investicije. S 100 % financiranjem javnoveljavnih programov v zasebnih šolah bo pokritih **približno 80 % vseh stroškov**. Zato nikakor **ne gre za izenačitev financiranja javnih in zasebnih šol**, kot se večkrat trdi v javnosti.

Bela knjiga iz leta 2011 ugotavlja: »Mogoče je ugotoviti, da do hitrega in velikega razmaha zasebnega šolstva in predšolske vzgoje od leta 1996 ni prišlo, postopno pa se povečuje število zasebnih vrtcev in šol.«¹ Kljub majhnemu številu pa lahko trdimo, da zasebne šole s svojimi specifičnimi in inovativnimi pedagoškimi pristopi bogatijo celotno šolsko polje v Sloveniji. To priznava tudi že omenjena Bela knjiga.

Zaradi majhnosti, večje prilagodljivosti in specifičnih poudarkov so zasebne šole lahko bolj inovativne in pogumne pri uvajanju novosti in pri iskanju rešitev na izzive sodobne pedagogike. Marsikatera ideja, ki se je oblikovala v zasebnih šolah, je postala tudi del programa v javnih šolah. S tem prispevajo k skupnemu dobremu in bogatijo celoten šolski sistem. Hkrati pa obstoj zasebnih šol omogoča staršem, da so pri izbiri izobraževanja svojih otrok tudi dejansko svobodni in lahko izberejo šolo, ki je najbližje njihovemu pogledu na svet.

Ljubljana, 5. februar 2019

¹ Nacionalna strokovna komisija, *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011*, Ljubljana 2011, 425.